

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Соціальна функція греко-католицьких дитсадків Закарпаття

Комловші Біанка Федорівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103-Вн від 23.11.2022 року

Науковий керівник: **Поллої Каталін Дезидерівна**
доктор філософії з галузі педагогіки

Завідувач кафедру:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти**

**Кваліфікаційна робота
Соціальна функція греко-католицьких дитсадків Закарпаття**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Комловші Біанка Федорівна

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Поллої Каталін Дезидерівна**
доктор філософії з галузі педагогіки

Рецензент: **Депчинська Іветта Аттілівна**
канд. педагогічних наук

Берегове 2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés
Tanszék**

A KÁRPÁTALJAI GÖRÖGKATOLIKUS ÓVODÁK TÁRSADALMI FUNKCIÓJA

Szakedolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Komlóssy Bianka

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program:012 Óvodapedagógia

Témavezető: Pally Katalin D.

hD, tanszéki docens

Recenzens Depcsinszka Ivett

docens

Tartalom

Bevezetés.....	6
I. Egyházi nevelés óvodás korban.....	8
1.1. Egyházi nevelés.....	8
1.2. Az óvodáskorúak hitoktatása.....	10
1.3. A felekezeti oktatásügy társadalmi megítélése.....	14
1.4. Egyházi intézmények és szervezetek Kárpátalján.....	16
II. Görögkatolikus óvodák Kárpátalján bemutatása interjúk alapján.....	20
2.1. Kárpátaljai Görögkatolikus óvodák.....	20
III. A Kárpátaljai Görögkatolikus óvodák társadalmi szerepe.....	25
3.1. A kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi funkciója az intézmény vezetőivel és koordinátorokkal készült interjúk tükrében.....	25
3.2. A kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi szerepe az intézményekben dolgozó óvodapedagógusok szemszögéből.....	30
3.3. A kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi szerepe a szülők szemszögéből.....	32
Összegzés.....	38
Резюме.....	40
Felhasznált irodalom.....	41

Зміст

Вступ.....	6
I. Релігійне навчання в дошкільному віці.....	8
1.1. Релігійне навчання	8
1.2. Релігійне виховання дітей	10
1.3. Соціальна оцінка релігійної освіти.....	14
1.4. Релігійні установи та організації на Закарпатті	16
II. Презентація греко-католицьких дитсадків Закарпаття на основі інтерв'ю	20
2.1. Греко-католицькі садочки на Закарпатті.....	20
III. Соціальна роль закарпатських греко-католицьких дитсадків.....	25
3.1. Соціальна функція Закарпатського греко-католицького дошкільного закладу у світлі інтерв'ю з керівниками та координаторами закладу.....	25
3.2. Соціальна роль закарпатського греко-католицького дитячого садка з точки зору вихователів які працюють у закладах	30
3.3. Соціальна роль закарпатського греко-католицького дошкільного закладу з точки зору батьків	32
Резюме	38
Резюме українською мовою	40
Список використаної літератури	41

BEVEZETÉS

Jelen munka témája a *Kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi funkciója*. A szakdolgozat célja, hogy feltárjuk a Kárpátalján működő görögkatolikus óvodák fejlődését, tevékenységét és céljait. A kárpátaljai görögkatolikus óvodák vizsgálása során fontos hangsúlyt fektetni a vallási nevelésre, továbbá feltárni a létrehozott óvodák küldetését, fő céljait.

A témaválasztás aktualitását igazolja, hogy Kárpátalján nagy szerepe van az egyháznak és a vallási nevelésnek. Egyre növekszik az egyházi óvodák száma Kárpátalján. Az egyházi oktatási intézményekben jóval nagyobb hangsúlyt fektetnek a nevelési célok megvalósítására, a vallásosság gyakorlására. A továbbiakban is fontos lenne ennek a témának a kutatása, mivel korábban még senki sem foglalkozott ezzel a témakörrel a régióban.

A munka megírása során a szakirodalmi források közül a következők voltak a legnagyobb segítségünkre: Fodorné Nagy Sarolta (1996): *A katechézis kommunikációs problémái*, Fedinec Csilla (1999): *Fejezetek a kárpátaljai magyar közoktatás történetéből*, *Óvoda.gknet* hírportál. Továbbá a munka megírásához hozzásegített a görögkatolikus óvodák szervezőivel és dolgozóival készített interjúk, valamint a szülők által megfogalmazott vélemények. Feltérképeztük, hogy melyek ezek az óvodák, kik a vezetőik, hogyan folyik a vallási nevelés. Fő kutatási kérdésünk, hogy milyen társadalmi szerepük van a görögkatolikus óvodáknak. Ezen kívül kutatási kérdésként fogalmaztuk meg, hogy milyen különbségek vannak az egyházi és az állami óvodák között, milyen előnyei vannak a görögkatolikus óvodáknak, továbbá mi motiválta a szülőket abban, hogy gyermekeiknek felekezeti óvodát választottak.

A szakdolgozat legnagyobb része a Kárpátalján lévő görögkatolikus óvodák alapítóival, igazgatóival, és az ott dolgozó óvodapedagógusokkal készített interjúk alapján készült el, így további segítségünkre, az általuk elmondott források voltak. Jelen szakdolgozat három fő fejezetből tevődik össze.

Az első fejezet megírása során arra fókuszáltunk, hogy átfogó képet adjunk az egyházi nevelésről, annak a fontosságáról, az óvodáskorúak hitoktatásáról, felekezeti oktatásügy társadalmi megítéléséről. Ezt követően betekintést nyújtunk a kárpátaljai görögkatolikus intézmények és szervezetek működésébe. Megvizsgáljuk, hogyan próbált az egyház törekedni, és a gyerekeket is bevonni a hittan tanulásába. A második fejezetben a kárpátaljai görögkatolikus óvodák létrejöttébe és működésébe nyújtunk betekintést. Mivel a témát illetően kevés szakirodalom áll a rendelkezésünkre, leginkább

honlapokról, hírportálokról és interjúk segítségével jutottunk információkhoz. A szakdolgozat harmadik, legterjedelmesebb részében azt ismeretjük, hogy hogyan változtak az egyházi intézmények Kárpátalja területén. Interjúk és kérdőíves módszerrel feltártuk a kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi szerepét. Az óvodák társadalmi funkcióját a programvezetők, az óvodavezetők, a programkoordinátorok és a gyakorló óvodapedagógusokkal készített interjúk segítségével határoztuk meg, továbbá kérdőíves módszer segítségével a szülők szemszögéből is megismertük a kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi szerepét.

I. EGYHÁZI NEVELÉS ÓVODÁS KORBAN

Kárpátalján egyre jobban elterjedőben van az egyház képviselőjében létrejövő óvodák száma. Eddig Batáron, Jánosiban, Balazséron és Karácsván hoztak létre felekezeti óvodát. Az első egyházi óvoda Batáron alakult ki, ahol két csoport működik. Szent Mihály Arkangyal nevére kapta a nevét az óvoda, a két csoportba összesen 45 gyermek jár és az óvoda teljes személyzete tíz fő. A következő görögkatolikus óvoda Jánosiban alakult ki, ahol három csoport működik. Az óvoda az *Oltalom* nevet viseli. A három csoportba 62 gyermek vesz részt és 17 fős személyzettel rendelkezik. Jánoshoz csatlakozott a Balazséri *Szent Péter és Pál* nevezetű görögkatolikus óvoda is, ahol két csoport működik, 45 gyermekkel és 10 fős személyzettel. Az eddigi adatok alapján a legkisebb létszámmal rendelkező óvoda a Karácsván *Szent Mihály Görögkatolikus Óvoda*, ahol eddig egy csoport működik 15 gyermekkel és nyolc fős személyzettel (Demkó Anikó, 2021).

1.1. Egyházi nevelés

Az egyházi óvodáknak abban rejlik a különlegességük, hogy a rácsodálkozások Isten szeretetének megnyilvánulásaira spontán mehetnek végbe, és nem csak a hittan keretein belül tudnak megvalósulni. Tudnivaló dolog, hogy az egyház által tanított légkörben az áhítatos légkör többször jelenik meg, mint az áhítat. Az óvodás korú gyermekekkel az egyház célja, hogy ebben a korban ne ismereteket szerezzenek a gyerekek, mivel még kicsik és nehéz megérteniük az egyház tanítását, hanem az, hogy Isten mindenütt jelen van és mindenkit szeret, a gyerekeknek ebben kell meggyőződniük. Ahogyan ebben a fiatal korban ismerik meg a gyerekek Istent, mindenféle okoskodások és ellentmondások nélkül, szabad fantáziával, és élményekkel teli pillanatokot szerezhetnek, később már nem lesznek képesek rá, s akkor ez a gyermeki élmény mindörökké kiesik az életükből (Fodorné Nagy, 1996).

A lelkipásztor akkor tudja megtalálni a helyes kommunikációs formát a gyerekekkel, ha lehetőséget tud adni, a kicsik számára, hogy minél többet tudjanak felfedezni, tapasztaljanak, vizsgáljanak a környező világból, amire természet adottságaikon keresztül is kíváncsiak. Az óvodai hittan rovására nem mennek a spontán feltett kérdések, problémákról, eseményekről, emberekről. Éppen ellenkezőleg ezek a kérdések sokkal jobban megmaradnak a gyerekekben, és jobb hatással vannak, mint a mesterségesen ösztönzött témák. Az ismeretek megszerzése ebben a korban nem annyira fontos, mint az élmény. A gyerekek élmények által sokkal jobban vissza tudnak

emlékezni, a megtanult dolgokra, mintha kényszerítve lennének, hogy végig hallgassanak egy bizonyos témát. A Biblia ismeretanyaga akkor válik élménnyé, ha azt olyan ember közvetíti, akinek az már élménnyé vált. A meseszerű, akkor válik valósá, ha olyan bizonyos személy mondja el, akinek az a mese valóság. Ezért nem az a jó lelkipásztor vagy hittan tanító, aki megfelelően tudja felolvasni, hanem az, aki meggyőződéssel, és a lehető legkönnyebben mesél (Fodorné Nagy, 1996).

Az imádságokra nevelés kezdetben nem más, mint a kötött imádságok (esti, reggeli, étkezés előtti, étkezés utáni imádságok) megtanulása. Ezek a kötött imádságok alkalmasak, hogy mintául szolgáljanak a majdan saját szavakkal mondott imádságokhoz. Fontos tudni, hogy egy gyermekkorban megtanult imádság a haláláig elkísérhet valakit, s ha közben sok más élményréteg rakódik még rá. Ugyanúgy ahogy az imádságokat, úgy az énekeket is boldogan mondják a felnőttek után, még akkor is, ha helyenként érthetetlen számukra az, amit hallanak. Ezeket vagy elfogadják olyannak amilyenek, vagy átformálják saját fogalmaik szerint „érthetővé”. Ezekből az átformált szavakból alakulnak ki a bájos gyermekbölcsességek! A gyermekek szeretnek imádkozni, és ha ők imádkoznak, azt mindenkinek hallani kell, mert úgy gondolják, akkor van jelentősége, a magukban elmondott imádságoknak nem túl sok jelentőséget tulajdonítanak. Minden gyermek ki van téve annak a veszélynek, hogy a vallásos fejlődésébe olyan személyek is bele szólnak, akik a szeretet és bátorítás helyett félelmet ébresztenek bennük (Fodorné Nagy, 1996).

A gyermekek az újonnan beérkezett ismereteiket csak az érzelmük segítségével tudják elsajátítani. A kisgyermektől nem várhatunk el olyan dolgokat, amelyeket még nem tudnak, így, ne botránkozzunk el azon sem, hogy még nem tudják megkülönböztetni az Atya és Jézus személyét. Az egyházi óvodákban a tanítások módja lehet: különböző egyházi történetek eljátszása, vetítés, képek kiegészítése kivágása, ahol a gyerekek a saját fantáziájukkal tudja adaptálni új benyomásait. Nem szabad azonban megfélemedezni a mesemondás varázsáról sem, ezek a történetek legyenek rövidek, használhatók versek vagy akár egyszerű gyerekdalok is. Az óvoda egy olyan korosztály, ahol el lehet kezdeni hídépítést a következő korosztályok hitoktatásáért. Emlékeztetni kell a gyerekeket, hogy Isten ismerete nem ér véget az óvodás évekkkel, hanem életünk végéig bővül. Az egyházi óvodákban, ki lehet alakítani különböző imasarkokat, amit egyszerűen ki lehet díszíteni, és ezáltal is jobban rá lehet szoktatni a gyerekeket, hogy vágyjanak templomba menni, és megismerjék a saját vallásukhoz tartozó imádságokat (Fodorné Nagy, 1996).

Az egyház nevében a főpásztor, azaz a lelkipásztor a küldött, aki tanítja és foglalkozik a gyermekekkel. A hittan tanároknak is együtt kell működni a lelkipásztorokkal, mivel ők felelősek az egyházi tevékenységekért, éppen ezért a hittan tanárral a kapcsolat nem fakultatív, hanem nélkülözhetetlen. Gyakran találhatják abban a helyzetben magukat a hittan tanárok, hogy az ő szakmai képzésük a legújabb gondolatok, irányok és módszerek szerint történnek. Viszont egy lelkipásztor tanítása, nem volt egyforma egy hittan tanítóéval, ezáltal előfordulhat, hogy a struktúrában, fogalmakban, koncepcióban, eszközök ismeretében és használatában van némi különbség a tudásukban. Az ilyen helyzetek, több és hatékonyabb kommunikációt igényel.

Amikor a gyermekek előtt állnak az egyházi tanítók, igen sok módszertani kérdés születik meg bennük, például: hogyan lehetne figyelmüket megragadni és meg is tartani, vagy hogyan lehetne szívesebben bemutatni a tananyagot, hogy a leendő növendék értse is azt, amit előadnak nekik, ez mind nagy felelősséggel bír. Fontos, hogy azon gondolkodjanak, hogyan lehetne serkenteni az erények gyakorlását, ami mélyebben bevezeti a keresztyén életbe. Ezáltal a gyermek hitbéli fejlődésével foglalkoznak (Fagossy, 2002).

1.2. Az óvodáskorúak hitoktatása

Amikor végig tekintjük a katekézis résztvevői sorában a különféle generációkat, ők az alulról fölfelé haladás alapján gondolkodnak. Úgy vélik, hogy a felnőttekkel való foglalkozással kéne kezdeni, de a felnőttekkel foglalkozik a lelkipásztor, így ők az alulról fölfelé technikát alkalmazzák.

Kétszeresen is alkalmazkodni kell a gyermekek és fiatalok életkori sajátosságaihoz:

- fizikai és lelki fejlődésük fázisához,
- műveltségükhöz, szókincsükhöz.

Az óvodásokkal háromféle módon foglalkoznak:

- katolikus óvodában, rendszeresen,
- önkormányzati óvodában, rendszeresen,
- templomi foglalkozással.

Amikor egy óvodai foglalkozást tartanak akkor két féle óvodással találkozhatnak, olyanokkal, akik megkapták a családban a vallási nevelést, és olyanokkal, akiknél ez kimaradt. Akiket a családi hitoktatással már bevezettek a keresztyén gondolkodás és

magatartás alapjaiba, azokban már kialakult a hitérzék, azaz a természetes hit. Ezek a gyermekek már tudnak imádkozni, megismerték a keresztény ünneplést, Jézust és a Bibliát egy fajta szinten már ismerik, s viszonylag otthonosan mozognak a templomban. Erre a természetes hitre épül fel lassan a természetfeletti hit. Ilyenkor a szülők megpróbálnak helyes válaszokat adni számukra, ám sokszor rákényszerülnek erre a válaszra: még kicsi vagy, ha nagyobb leszel, majd jobban megérted. Ez a válasz általában kielégíti a gyermekeket, mivel naponta találkoznak olyan dolgokkal, amit még nem értenek, így módon a Jézus iránti magatartása is a szülők iránti bizalmára épül: spontán átveszi a szülei példáját. Ha a gyermek látja, hogy a szülők imádkoznak, ha engedelmeskednek Jézusnak, ha ők bíznak Jézusban, - akkor a gyermek mintegy beleépül Jézusi kapcsolatukba. Tehát bekapcsolódik imájukba, velük együtt megy templomba, ott megismeri az imákat és az énekeket. Ha a gyermekek így módon vannak nevelve, akkor nem okoz nagy gondot az engedelmeskedés, mert ez a kifejezés tekintélyelvű korszak a gyermek életében (Tarjányi Zoltán, 2000).

Az óvodásokkal folytatott foglalkozások célja az legyen, hogy beavatják őket a keresztény életbe: mutassátok ki Jézus iránti szereteteket azzal, hogy kedvesek és jószívűek vagytok, és a kisgyermekek szintjén teljesítik kötelességeiteket, valamint imádkozni szeretnétek. Az óvodásokkal való kapcsolatnak a feltétlen együttérzésen kell alapulnia: hogy mindig számíthasson rájuk, akárcsak a szüleire. Arra kell törekedni, hogy elvezessék őket a keresztény szeretet megtapasztalásához: jószívűségüket minél jobban kifejlesszék. Természetesen ezt a hitoktató személyes példájából is megtanulja (Tarjányi, 2000).

A gyerek erőteljesen hisz, és folyamatosan azonosul azokkal a gondolkodásbeli mintákkal és cselekvésekkel, amelyeket a számára legfontosabb felnőttek hitvilágában tapasztal. Ilyenkor ismerkedik meg azokkal a szabályokkal, amelyek a családját és az egész kultúrvilágát jellemzik. Így Istent is olyannak tudja elképzelni, amilyennek a környezete sejteti vele. A kisgyermekkor vallása szülő formájú: Istent férfi erejű jószágos atyának tekintik. Antropomorf-analógiás gondolkodásuk révén, könnyen átveszik az ember tulajdonságait felnagyítva Istenre, aki éppen úgy haragszik, megbocsát, gondolkodik, büntet, mint a szülei. Viszont jellemző, hogy a gyerekek nem csak Istent ruházzák fel emberi/ szülői jellemvonásokkal, hanem a szülőket is isteni vonásokkal, például: a mindent tudás, mindenütt jelenvalóság. Nem minden gyermek van tisztában az emberi élet végességével, és így a szülőket örökéletűnek tartják. Ezek a dolgok vezetnek az első vallásos krízishez is, amikor a gyermekek rá döbbennek, hogy a

szüleik nem is rendelkeznek ilyen vonásokkal, és ezt a csalódásukat Istenre is rá vetítik. A gyerekeknek nincsenek a szóhagyományos értelmében vett különleges vallási szükségletei, de tágabb jelentésük van mindaddig, amíg biztonságra, követendő viselkedési normákra, egészséges autonómiára és tudásra vágnak, amelyek mindegyike vallásos tartalommal bír. A keresztény értékeket testi, érzelmi és intellektuális szükségleteik kielégítésével lehet átadni a gyerekeknek, hogy teljes természetükben beszélhessenek Istenről, amikor így élnek környezetükben. A korai, túlírányított és szervezett hitoktatással nagyon könnyen eltűntetik a gyermekek Isten iránti vágyát (Fodorné Nagy, 1996).

„A gyerekekre ráerőltetni azt, amire nincs szüksége, ami idegen tőle, ellentmond a nevelés céljaival; ráerőltetni egy olyan vallásoktatást, amire nem visszhangzik az ő tapasztalata, és ami nem a tényleges szükségleteikre válasz nemcsak értelmetlen erőfeszítés, de rombolhatja is a gyermek igazi képességeit.”(Fodorné Nagy Sarolta. 1996: 39 oldal).

A kisgyermek a bűnösséget a következmények nagyságára méri. Számukra egy cselekmény következménye fontosabb, mint a motivációja. A gyermekek úgy gondolják, hogy nagyobb büntetést illet, aki öt tányért tör el miközben mosogat, mint aki csak egyet. Az erkölcsi ítéletek rendszerében a szülői tiltások, parancsok lassan beépülnek a gyerekekbe, és a lelkiismeret hangjaként kezdenek megjelenni. A gyerekek lelkiismerete primitív, ezért óvatossá kell lennünk, mert kevésbé megalkuvó, mint azt a szülők gondolnák. Büntudattal és önbíráskodással elérhetik az önfelszívódás szintjét, amikor a szüleik szigora vonzóvá teszi őket. Elég komoly szavak ezek, de nagyon igazak, ha már szembe kell nézni velük, mert ez azt mutatja, hogy a hit gyökerei az elsődleges emberi kapcsolatokban, vagyis a családban gyökereznek. Nem lehetetlen a hitoktatás és nem kell az egyház nyakába varrni, hogy csak ők taníthatnak, mert ugyan úgy a szülők is tudják tanítani gyermekeiket a megfelelő keresztény életmódra, és minél korábban elkezdik annál könnyebb lesz a gyerekeknek (Fodorné Nagy 1996).

A gyermek és az imádság Isten és ember személyes kapcsolata elsősorban az Istennel való párbeszédben, az imádságban nyilvánul meg. Ebből következik, hogy a lelkipásztor és a hitoktató kiemelt feladata az ima tanítása. Az imaszellem fejlesztését nem korlátozhatjuk az imák elmondására. Gyakran előfordul, hogy a hitoktatók a szolgálatuknak megfelelő energiát az óraterv elkészítésére fordítják, de aligha az imapillanatok alapján, ez nem mindig megfelelő tanítási, oktatási forma. Fontos, hogy megtanítsuk a gyerekeket a spontán imákra, mert most a kisgyerek megtanulja az ima

titkát, vagyis mindent fel tudunk ajánlani és elmondani Istennek: örömünket, kéréseinket, bánatainkat, köszönetünket, és később ő is eljön ezekkel az imákkal egyedül. A keresztre feszítés lehet az elsődleges „lekötött” ima is (Fodorné Nagy, 1996).

A gyerekeket mélyen megindítják az érzékszerveik által megerősített élmények - imaoltár készítés, érintés, földelt csend, ének, ajándékozás. Különböző kirándulások a templom körül, ahol a gyerekek nyugodt környezetben nézelődhetnek és kipróbálhatják a különböző helyeket - gyóntatószéket, oltári kitekintést a hívekre, sekrestyét és sok más érdekességet. Nagyon könnyű egy jól ismert bibliai történetet eljátszani bábokkal. Különböző liturgikus ünnepek legfontosabb eseményei. Például: adventi koszorú készítése, Mária-szobor megkoronázása anyák napján. Azonban óvatosnak kell lenned, amikor Jézus keresztre feszítéséről kérdezel, mert ezeket a dolgokat nem szabad ilyen részletesen elmondani a gyerekeknek, mert még nem tudják megérteni és átérezni azt a szeretetet, amelyet Jézus ebben mutatott nekünk, és a kisgyermek rettegnek a szenvedés borzalma miatt. Mindent, amit a gyermek megtermel (saját kezével készít), minél jobban kapcsolódik a hit szimbólumaihoz, annál jobban megtanulja azok jelentését (Fagossy, 2002).

Az egyházi nevelésre irányuló alapelvek

A gyermek egy ajándék, amelyet Isten ránk bízott. Sok gyermek a katolikus óvodában szerzi meg az első vallási ismereteit. Ezért fontos, hogy először az őt körülvevő felnőttek (ápolónők, nevelőnők) példáján keresztül tapasztalja meg Isten szeretetét. Óvodai nevelésünk a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására törekszik a gyermeki jogok tiszteletben tartása mellett. Az óvodáskorú gyermekeknek, mint fejlődő személyiségeknek joguk van a törődéshez és a különleges védelemhez, ezt kívánjuk a gyermekeknek nyújtani az óvodai nevelés során (Tóth, 2017).

Az egyház küldetése az evangélium hirdetése, és ez a célja a katolikus óvodai nevelésnek is. A katolikus közoktatás mindennel az egész emberre törekszik, hiszen Krisztusban, a tökéletes emberben minden emberi érték kibontakozik és összefonódik. A katolikus óvoda sajátossága, hogy tiszteletben tartja az emberi értékeket és érvényesíti az autonómiát. Sajnos időnként hiányzik a stabil napirend. Az Egyházi Óvoda felismeri az ember alapvető küldetését és egyben szeretné megalapozni az egészséges személyiséget és hitet, hiszen a hit elsajátítása megalapozott erkölcsi értékeken alapul (Tóth, 2017).

Az óvoda egyértelműen a tanáron múlik. A cél akkor valósul meg, ha az óvónő és az óvoda minden dolgozója elfogadja a keresztény életfelfogást és gyakorolja katolikus vallását, hiszen csak így lehet a katolikus hitet őszintén és hitelesen átadni a gyermekeknek, családoknak. az óvodai dolgozók arra törekszenek. . Az óvodákban fontosnak tartják a családi összetartozást, a kölcsönös tiszteletet, szeretetet. A családokkal való kapcsolattartásban szeretnék segíteni, hogy egyre többen találjanak igazi emberi értékeket. Az óvodák nyitva állnak minden olyan család előtt, akik elfogadják ezt a szellemet. A más vallású családok tiszteletben tartják saját vallási szokásaikat és támogatják gyermekeik hitoktatását. Vállalják, hogy az itt jelenlévő gyerekeket görögkatolikus szellemben és görögkatolikus hitben neveljék (Tóth, 2017).

Törekednek az egyenlő hozzáférés biztosítására, az óvodai nevelés speciális eszközeinek felhasználására. Az alkalmazott pedagógiai módszereket, és eszközöket a megfelelő gyermeki fejlődési üteméhez, éréséhez igazítjuk, ezáltal biztosítjuk a személyek egyéni bánásmódját és differenciálás elvét. Játékosan és tevékenységorientáltan példamutatásra neveljük a gyermekeket. Figyelembe vesszük a gyermekek szociális körülményeit a pedagógiai munkánknak köszönhetően, megfigyeljük a családok szerkezetét, elvárásait, és értékrendjét (Tóth, 2017).

Óvodai nevelés alapelvei:

- A gyermeki személyiséget tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalomövezi.
- A nevelésükben alkalmazott pedagógiai intézkedések a gyermekek személyiségéhez, egyéni szükségleteihez és a keresztény értékrendhez igazodnak.
- Nevelésük során biztosítják a gyermekek számára a szabad játék lehetőségét, a játéktevékenységeken keresztül fejlesztik a képességeiket, és a teljes személyiségüket.
- A nemzeti és etnikai kisebbséghez és a migráns családokhoz tartozó gyermekek számára biztosítják az önazonosság megőrzését, és az integráció lehetőségét (Tóth, 2017).

1.3. A felekezeti oktatásügy társadalmi megítélése

A 20. század első felében rögzített vallási struktúrák, a kárpátaljai magyarság felekezeti megoszlásában vegyes képet mutatott, valamint az elmúlt években, egyes egyházak évtizedekbe közzölt összességében a magyarság számát jócskán meghaladó

adatokról/becslésekről. Természetesen a változásokban jelentős szerepet játszott, az 1945 utáni hatalom vallásokhoz való viszony, és a holokauszt, és a görögkatolikus egyház beolvasztása az ortodox egyházba. Később pedig a Szovjetunió széthullásának időszakában az ismételt nem konfliktusmentes szétválásuk (Botlik 1997; Pilipkó 2007). kész

Későbbi kutatási eredmények szerint a kárpátaljai magyarok közel 2/3-a a református egyházhoz tartozik. Ezek az értékek jóval magasabb, mint a korábbi időszakokra vonatkozó adatok száma, vagy mint a korábbi évekre vonatkozó becslések (Molnár – Molnár D.,2010). Ennek hátterében elsősorban az állhatat, hogy a tömbben élő magyarok részesedése fokozatosan nőtt, amíg a szórványban élőké csökken. A református egyházé pedig a tömbben egyre jobban dominál. A nyelvhatár menti városokban (Ungvár, Munkács), valamint a Felső-Tisza mentén, az (egykori máramaros) szórványokban fontos szerepet játszik, a római katolikus vallás. Az itt élő lakosság kivándorlásával jelentősen veszített népességéből. kész

A Kárpátalján élő görögkatolikusok túlnyomórészt ukránok. A számukra vonatkozó becslések meglehetősen nagy számokra mutatnak, ami azt jelenti, hogy a görögkatolikusokon belül élő magyarok arányát ez a helyzet csak csökkenti. Tágabb intervallumon belül, csak nagyon kevés százalékot lehet meghatározni. Ami pozitívást jelent a magyar görögkatolikusokra az az, hogy a nyelvhatár keleti részén. az egykori Ugocsa megyében (pl. Salánk, Batár, Csepe), továbbá néhány Beregszász környéki faluban (pl. Beregdéda, Makkosjánosi, Tiszacsoma) nagyobb arányban élnek magyar görögkatolikusok.(Botlik 1997, Pilipkó 2007).

E három nagy vallás mellett jelentős számban élnek még magyar ortodox egyházat képviselők, akiknek egy része korábban még görög katolikus volt, viszont ők az 1989 utáni időszakban nem tértek vissza a görög közösségükbe (pl. Tiszabökény, Tiszapéterfalva), más részeken pedig vegyes házasságban tértek át az ortodoxiára. A Kárpátalján lévő egyéb vallásúak többsége a neoprotestáns közösségekhez tartoznak, akik elszórtan élnek, a magyar tömb településein. A korábban említett közösségek mellett szerencsére alacsony a vallástalanság, illetve a felekezethez nem tartozó népesség aránya (Botlik 1997; Pilipkó 2007).

A múlthoz tartozik az a kérdés is, hogy az iskolarendszer egész Európában az egyház gondozásában és finanszírozásával jött létre és csak a 19-20 században. A 19. században az állam vagy a civil társadalom kezébe került. A hazai neveléstörténet terhe, hogy az egyházi iskolák ellenzői a II. világháború után többnyire azonosak voltak a

formálódó kommunista diktatúra szószólóival. A felekezeti oktatásról, általánosabban az állam, az egyházak és a civil szervezetek közoktatásában betöltött szerepéről szóló közgondolkodás rendszerváltással indulhat újra. Ebben a gondolkodásban megjelennek a pártállami államosított oktatás tapasztalatai, az egyházi iskolák korábbi és pártállami történetének emlékei, nemzetközi összehasonlítások és mindenekelőtt az aktuális igények. (Tomka, 2005).

A társadalom plurális jellegének a demokratikus társadalom kiegyensúlyozott és értéksemleges oktatást kíván biztosítani az állami iskolákban. Ezzel szemben a pártállami oktatás ideológiailag elkötelezett volt, a tananyag kifejezetten vallás és egyházellenes. A tanároktól az állam alkalmas a tudományos szocializmusra. A vallásos iskolák iránti igény alapja a társadalom egy részének meggyőződése, és az az igény, hogy gyermekeiket a vallási erkölcsök szerint neveljék. A demokrácia logikája szerint ehhez joguk van, az államnak pedig kötelessége gondoskodni arról, hogy alapvető emberi jogaik gyakorlásából ne származzanak hátrányok, például további anyagi terhek. A felekezeti iskolaválasztási döntés erősíti, és az is, hogy nem remélik, hogy saját felfogásukat kielégítő mértékben közvetíti majd az állami iskola. Ez a bizalmatlanság nem független attól, hogy a pedagógusképzés és maga a pedagógustársadalom csak bizonyos fáziskéséssel távolodik el a pártállami hagyományoktól. Emellett idő közben az is nyilvánvalóvá vált, hogy a hívők és a nem hívők eltérően gondolkodnak például egyes oktatási és nevelési kérdésekről. Összességében véve a megkülönböztetett hitoktatás iránti igény, az alapítványi és más magániskolákhoz hasonlóan, egyszerűen a társadalom sokszínűségének a legtermészetesebb jelensége. (Tomka, 2005).

1.4. Egyházi intézmények és szervezetek Kárpátalján

Az egyházszervezeti igazgatás nem a rendszerváltásnak köszönhetően újult meg, hanem a számos kezdeményezésnek, amelyeknek célja a különböző egyházi szervezetek és intézmények létrehozása volt. Ezeknek a kezdeményezéseknek, és szervezéseknek köszönhetően találkozhatunk görögkatolikus keresztény fiatalokkal a főiskolán és különböző egyházi programokon.

A Beregszászi Magyar Esperesi Kerület megalakulása

A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegyében élő magyarok számára a legnagyobb fordulópontot az I. világháború utáni határváltozások jelentették. Ennek a történetnek nyomán történt az, hogy a mai Kárpátalja – tehát a történeti Ung, Bereg, Ugocsa és

Máramaros megyék –területén élő magyar görögkatolikusokat elszakították a Magyar Királyságtól, és az első Csehszlovák Köztársaság kötelékébe kerültek.

Viszont 1989. november 30-án a kijevei vezetés eltörölte a görögkatolikus egyházat betiltó rendeletét, így újra lehetőség nyílt számukra, hogy újrászervezhessék a Munkácsi Egyházmegyét. A túlnyomóan elterjedt ukrán/ruszin nyelvű püspökség mellett formálódni kezdett egy Beregszász központú, 11 magyar ajkú hívekből álló esperesi kerület. Ezt a lépést nagyban segítette Szemedi János munkácsi püspök 1996. augusztus 30-án kiadott rendelete, amelyben létrehozta a Nagyszőlős-Beregszászi Esperesi Kerületet, Bendász Dániel alsóveresmarti pap vezetésével. Az új kerület ez által egybefoglalta a Nagyszőlősi, Beregszászi, Munkácsi és Ungvári járások magyar egyházközségeit. Másrészt pedig a szláv nyelvű egyházközségeket a Nagyszőlősi járásban. Ez által a rendszerváltás után ezeket a kerületeket elkezdték magyar esperesi kerületnek nevezni, mivel ide tartozott és jelenleg is oda tartozik a magyar görögkatolikus hívek és a magyar papság legnagyobb része. (Molnár, 2017).

A következő nagy fordulatot a magyar görögkatolikus esperességben Milan Sásik püspök nevéhez fűződik, aki közvetlenül beiktatása után (2003) a területről leválasztotta a Nagyszőlősi járás szláv falvait, és jelentős változtatásokat hozott a főesperességekben. 2011. szeptember 17-én Milan Sásik püspök felállította az Ungvári, a Munkácsi és a Huszti Főesperességet, és akkor hozták létre a Beregszászi Magyar Esperesi Kerületet, amelyet aztán az Ungvári Főesperesi Kerületbe soroltak. Aztán a beregszászi esperesség élére Demkó Ferenc püspököt a Tiszacsomai áldozópapot nevezte ki. 2011. március 1-jén. (Molnár, 2017).

Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet (GISZ)

A Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet 2001-ben alakult meg azzal a fontos céllal, hogy segítse és összefogja a Kárpátalján élő magyar fiatalságot. A szervezet elnöke Lódár Jenő atya, a batári görögkatolikus parókus. A GISZ aktív szerepet tölt be a kárpátaljai görögkatolikusok közösségi mindennapjaiban. A szervezet részt vesz a kárpátaljai programok szervezésében, mint a fesztiválok, lelki gyakorlatok, sportnapok és táborok megrendezése. A legtöbb programot állandó helyszíneken rendezik meg, de újabb helyszínekkel is színesítik a programjaikat. Nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy mindenki számára megfelelő legyen a helyszíni megközelítés. Az ifjúsági szervezet leghíresebb rendezvényét augusztus 20. körül szokták megtartani a Görfesz (más néven

a Hagymányórző Szent István-napi Görögkatolikus Ifjúsági Fesztivál), amelynek minden évben a Tiszacsomai Honfoglalási Emlékpark ad otthont. (Molnár, 2017).

GörögKör és az Ortutay Elemér Szakkollégium

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola görögkatolikus lelkészsége 2006-ban alakult meg, és 2007 második felében indult el. A görögkatolikus lelkészség vezetője, Marosi István atya szerint a GörögKör *„igazából egy fantáziánév és nem annyira oktatási intézmény”*, amelynek lényege, hogy *„a görögkatolikus értelmiségi életre felkészülő diákoknak egyfajta találkozási lehetőséget biztosítson”*. A GörögKör *„a görögkatolikus lelkiség megismerése és ehhez a lelkiséghez kapcsolódó diákok találkozási helye és intézményesülő”* elmondása szerint erre szolgál. Marosi István szerint a főiskolai görögkatolikus lelkészség működésében nagy szerepet játszanak a baráti körök: *„Ha a kisközösségek szívesen jöttek, akkor azzal segítették egymást, hogy jelen legyenek az alkalmainkon. Volt, amikor ezeket a baráti köröket nem tudtuk kelőképp megszólítani, akkor volt pangás. Tapasztalatilag azt tudom megfogalmazni, hogy a szellemi és lelki nyitottság megvan a fiatalokban, de igazából, ha a csoportosulási és a közösségalkotó hajlam meg tud valósulni, akkor mindig jól tudott működni a Görög Kör.”* (Marosi István)

Karácshalvai Sztojka Sándor Görögkatolikus Líceum

Az intézmény 2003-ban nyitotta meg kapuit a diákok előtt. Sztojka Sándor munkácsi püspök szülőfalujában, Karácshalván. A líceum igazgatója Tóth Jenő karácshalvi és tiszakeresztúri görögkatolikus parókus.

A Sztojka-líceum mottója: *„Több, mint iskola!”* Ezekbe a gondolkörökbe illeszkednek olyan, az intézmény által nyújtott szakoktatási irányok, mint a fafaragás, virágkötészet, falusi és szakrális turizmus. Heti két órában valósítják meg a foglalkozásokat. A 2020-as tanévet kezdődően már nem csak azok a diákok kezdhették meg tanulmányait, akik befejezték a 7-dik osztályt, hanem lehetőség nyílt a kisebbek számára is a felvételizés. Egy új épülettel is bővült a líceum, ahol a kisebbek számára folyik a tanulás. A 11. osztályt befejező diákok érettségi bizonyítványt szereznek. A líceumban negyedévenként és félévenként átlagolják a tanulók teljesítményeit. Kötelező az év végi 7-es átlag, ellenkező esetben a diákot elbocsájthatják.

A magyar állam biztosítja a líceum működését. Jelen tanév elejére jelentős mértékű infrastrukturális fejlesztések valósultak meg. A Sztojka-líceum modern, standard kosárlabdapályával, öltözőkkel, tanuszodával és lelátóval felszerelt tornateremmel gazdagodott, valamint egy 50 férőhelyes kollégium is felépítésre került. A magyar állam 291 millió forinttal járult hozzá a beruházásokhoz, ezen kívül a Magyar Püspöki Kar, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye, a Hajdúdorogi Görögkatolikus Metropólia, a Pannonhalmi Bencés Főapátság és számos magánszemély támogatta az építkezést. Az új létesítmények megnyitása lehetővé tette a diákok számára a heti kétszeri úszásoktatást, valamint a röplabda-, gimnasztika-, kosárlabda-oktatásban való részvételt (Molnár, 2017).

II. GÖRÖGKATOLIKUS ÓVODÁK KÁRPÁTALJÁN BEMUTATÁSA INTERJÚK ALAPJÁN

Jelen munka második fejezete, a Kárpátalján lévő görögkatolikus óvodák vezetőivel készített mélyinterjúk alapján készült. Demkó Anikó, Ablonci Alexandra, és Levcsenkó Eleonóra, a görögkatolikus egyházi intézmények szervezőivel, és a görögkatolikus óvodákban dolgozó óvodapedagógusokkal, valamint Marosi István atyával készített interjúk alapján vázoljuk fel a kárpátaljai óvodaprogram kialakulását és fejlődését. Kárpátalján négy görögkatolikus óvoda található a Beregszászi járásban, ami működik is, viszont egyre több óvoda épül, bővül és várja a megnyitását. Felépült Tiszaújlakon, Mátyfalván, Ráton, Csepében, Nevetlenfaluban, továbbá bővítették és felújították a balazséri, és a dédai óvodát (Demkó Anikó, 2021). A kárpátaljai görögkatolikus egyház és a Kárpát-medencei óvodafejlesztési program keretein belül, felújítottak három óvodát: a Beregdédai Búzavirág Óvodát, a Makkosjánosi és a Tiszabökényi Óvodát (óvoda.gknet, 2019)

2.1. Kárpátaljai Görögkatolikus óvodák

A Batári Szent Mihály Görögkatolikus Óvoda története

A település első óvodája 1984-ben kezdte meg működését a falu egyik legrégebb (110 éves) épületében, mely korábban görögkatolikus parókiaként működött, ám az egyházi tulajdon államosítása után a legkisebbek nevelő-oktató intézménye kapott itt helyet. Ekkor még egy csoportba jártak a különböző életkorú gyermekek. 1990-ben egy új rendelet és a gyerekek alacsony létszáma miatt az óvodát összevonták az iskolával, a két intézmény pedig hivatalosan iskola-óvodaként működött tovább. 2000-ben az egyház visszaigényelte az épületet. A jelenlegi óvoda 2006-ban kezdte meg működését a falu központjában lévő ingatlanban, mely a település központjában helyezkedik el. Elindításához jelentős segítség érkezett külföldről. Az épület átalakítását és berendezését az Alsó-ausztriai Megyei Önkormányzat, az osztrák Marika-Freund egyesület, a magyarországi Egymásért Alapítvány és egy helybéli vállalkozó támogatásával és segítségével sikerült megvalósítani (1. kép). Akkor egy 25 fős csoporttal kezdődött meg az óvoda munkája. Mivel nőtt a gyerekek száma, 4 év elteltével, 2010-ben újabb csoporttal bővült az intézmény: a két csoportban összesen 41 gyermekkel foglalkoztak az óvónők.

A Batári Szent Mihály Görögkatolikus Óvoda személyzetét jelenleg 17 dolgozó alkotja: 6 pedagógus, 1 ápolónő és 10 fős technikai személyzet. Ők gondoskodnak arról, hogy napról napra megteremtsék a nyugodt, biztonságos feltételeket és ingergazdag környezetet a gyermekek neveléséhez, oktatásához és kényelméhez. Az óvodapedagógusok közül egy személy középfokú, öt pedig felsőfokú végzettséggel rendelkezik. A foglalkozásokat magyar nyelven vezetik, de az óvodások alapfokú ukrán nyelv, oktatásban is részesülnek.

1. ábra: Batári Szent Mihály Görögkatolikus Óvoda

Forrás: saját fénykép

Batáron a 0-6 éves gyermekek száma jelenleg 57. A kisgyermekek magas száma alapján remélhetőleg a településen még sokáig szükség lesz a Szent Mihály Görögkatolikus Óvoda munkájára (Katolikus Hírportál, 2023).

Jánosi Görögkatolikus Oltalom Óvoda és Balazséri Szent Péter és Pál Görögkatolikus Óvoda

A Görögkatolikus Egyházközségéhez tartozott az 1952-ben megalakult Jánosi Mókuska Bölcsőde-Óvoda. 1970-ben nyitották meg, az újonnan felújított csoportteremmel. 2002 márciusában Balazséron nyitottak meg egy harmadik csoportot, amely addig a kolhoz

óvodaként működött. A megnövekedett gyermeklétszám miatt 2012-ben Balazséron elindították a második csoportot is, így lett egy kiscsoport és egy nagycsoport. A csoportbővüléseknek köszönhetően megnövekedett az óvoda dolgozóinak száma is, hogy a megnövekedett igényeknek is eleget tegyenek. 2015-ben új vezetőséget kapott a két óvoda, így nagyon sok újírtáson mehettek keresztül az óvodák. Nagy problémába ütközött az óvoda vezetősége, mivel nem tudtak minden gyermek számára óvodai ellátást biztosítani. Ennek a problémának a megoldása érdekében kínálkozó megoldásnak adatott, hogy bővítsék és egyúttal felújítsák a Jánosi óvodát. A magyar állam és a görögkatolikus egyház közbenjárásával a felújítás sikerrel járt, és 2016. június 6-án megnyitotta kapuit a Jánosi óvoda (2. ábra).

A görögkatolikus egyház 2019. január 2-tól a szárnyai alá vette az óvodát, és megkapták a Jánosi görögkatolikus *Oltalom Óvoda* nevet. Ennek köszönhetően nem csak az ukrán állam támogatja az óvodát, hanem az egyház és a magyar állam is segíti az óvoda működését (óvoda.gknet.org 2019).

2. ábra: Jánosi Görögkatolikus Oltalom Óvoda

Forrás: óvoda.gknet.org

Karácshalvai Szent Mihály Görögkatolikus Óvoda

2018. szeptember 18-án elkészült a Karácshalvai Szent Mihály Görögkatolikus óvoda, csaknem egy évvel elkészülte után tudták megnyitni (3. ábra). A megnyitón részt vett a nemzetpolitikáért felelős államtitkár, Potápi Árpád János, valamint Buhajla

József, Magyarország Ungvári Konzulátusának főkonzulja, valamint Szilágyi Mátyás, beregszászi főkonzul.

A megnyitón Dobsa Aranka, a Szent Mihály Óvoda vezetője nyitotta meg, elmondta, hogy az óvodai oktatás a legfontosabb része egy egészséges gyermek felnevelésében, ugyanis ebben a korban sajátíthatja el az alapvető viselkedési normákat.

„Ha egy évre tervezel, ültess rizst; ha húsz évre tervezel, ültess fákat; ha a következő generációknak tervezel, tanítsd az embereket” Ezzel a kínai közmondással szemléltette az óvodai oktatás fontosságát.

Az óvoda lelki vezetője Tóth Jenő atya fontosnak tartja, hogy a gyermekek nem csak a közösség elvárásainak feleljenek meg, hanem hitbéli alapot is kapjanak. Az államtitkár úr szónoklatában többször is hangsúlyozta, hogy nem csak a magyar anyanyelvű gyermekek számára épült az óvoda, mivel fontos figyelembe venni, hogy a vegyes házasságban élő gyermekek is egy jól felszerelt, biztonságos közegben tudjanak nevelkedni. Ezért alkalmasak a 160 új és 451 felújított óvoda Kárpátalja területén. A köszöntők meghallgatása után felszentelték az épületet és az óvoda növendékei mutatták be ünnepi műsorukat (Kárpátalja, Hírportál 2018).

3. ábra: Karácsfalvai Szent Mihály Óvoda

Forrás: ovoda.gknet.org

Kárpátalja területén, jelenleg négy görögkatolikus óvoda működik. A legrégebbi a Batári Szent Mihály óvoda, ez az intézmény akkor is egyházi tanításokat végzet, amikor még nem tették hivatalosan is egyházi intézménnyé. Jelenleg két csoport működik,

amelybe 25 gyermek jár. Az óvoda fő célja, ami minden óvodának is azzal a plusszal, hogy a saját programjaikat viszik bele a mindennapokba, legfőképpen a keresztény hit megalapozása a gyerekek nevelésén keresztül. A legnagyobb létszámmal rendelkező óvoda a Balazséri Reménység óvoda, ide jelenleg 32 gyermek jár, ez az intézmény összeköttetésben van a Jánosi Oltalom óvodával, ahová jelenleg 29 gyermek jár. Jelen óvodáknak is a célja a keresztény hit tanítása, ezekben az óvodákban, lehetőségeket kapnak tudomást szerezni a hitvallásról, megismerkednek Istennel és a tanításaival, ezáltal nem csak tudással, hanem erényekkel is gazdagodnak. A legfiatalabb és legkisebb létszámmal rendelkező óvoda a Karácsfalvai Szent Mihály óvoda, ide 14 gyermek jár, de alapvetően ez egy kis közösséggel rendelkező falu. Itt is, mint minden egyházi intézményben a hit tanítását helyezik előtérbe, különböző hittan foglalkozások, és programok által. Jelen óvodáknak a céljai közősek, mindannyian arra törekednek, hogy megismertessék a gyerekekkel az Istent, és az ő legfontosabb tanításai, szeretnének egy olyan társadalmat, amelyből még nem halt ki a hit, és a hit általi szeretet.

III. A KÁRPÁTALJAI GÖRÖGKATOLIKUS ÓVODÁK TÁRSADALMI SZEREPE

Mivel a kárpátaljai görögkatolikus óvodákat eddig még behatóan nem vizsgálták, kevés szakirodalmi forrás áll a rendelkezésünkre. Annak érdekében, hogy átfogó képet tudjunk nyújtani a görögkatolikus óvodák funkciójáról, interjúkat készítettünk az interjúk vezetőivel, koordinátoraival, az ott dolgozó óvodapedagógusokkal. Az oktatási intézmények aktorai közül nem hagyhatók ki a szülők sem. Hogy minden oldalról megvizsgáljuk az óvodák társadalmi szerepét és hogy objektív képet kapjunk, nemcsak az intézményvezetőket és az ott dolgozókat kérdeztük, hanem a szülőket is. Kutatásunk módszerül az interjú és a kérdőíves felmérés szolgált. Az intézményvezetőkkel, koordinátorokkal és a görögkatolikus óvodákban dolgozó pedagógusokkal mélyinterjút készítettünk, míg a szülők körében kérdőíves felmérést végeztünk. Fő kutatási kérdésünk, hogy milyen társadalmi szerepük van a görögkatolikus óvodáknak. Ezen kívül kutatási kérdésként fogalmaztuk meg, hogy milyen különbségek vannak az egyházi és az állami óvodák között, milyen előnyei vannak a görögkatolikus óvodáknak, továbbá mi motiválta a szülőket abban, hogy gyermekeiknek felekezeti óvodát választottak.

3.1. A kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi funkciója az intézmény vezetőivel és koordinátoraival készült interjúk tükrében

Mivel a kárpátaljai görögkatolikus óvodákat eddig még behatóan nem vizsgálták, kevés szakirodalmi forrás áll a rendelkezésünkre. Annak érdekében, hogy átfogó képet tudjunk nyújtani a görögkatolikus óvodák funkciójáról, interjúkat készítettünk az interjúk vezetőivel, illetve koordinátoraival. Az interjúalanyok között szerepel Levcsenkó Eleonóra, a görögkatolikus óvodaprogram vezetője, Marosi István, az Ortutay Központ alapító tagja, Demkó Anikó, a görögkatolikus óvoda program egyik szervezője, Ablonci Alexandra, a Batári Szent Mihály Görögkatolikus Óvodában óvodapedagógusa, programkoordinátor. Az interjúk során rákérdeztünk, hogy milyen céllal hozták létre Kárpátalján az egyházi óvodákat, működésük miben tér el az állami óvodákétól, milyen fő nevelési célokat tartanak számon, hogyan nyilvánul meg az egyházi nevelés, miért fontos a régió számára, hogy működjenek egyházi óvodák.

Marosi István, az Ortutay Központ vezetője, görögkatolikus parókus, az interjú során elmondta, hogy a kárpátaljai görögkatolikus óvodákat azzal a céllal hozták létre, hogy vallásos légkör vegye körbe a gyerekeket, s ezzel már kora gyermekkorban

megalapozzák a görögkatolikus világkép kialakítását. A görögkatolikus óvodamozgalmat elősegítette, hogy egyházi tulajdonba került egy-egy korábban állami óvodaként működő épület. Ezáltal az egyház nemcsak az intézmény fenntartását vette át, hanem az óvoda működésébe, a foglalkozások menetébe, valamint az egész légkörbe vallásos lelkületet tudott bevinni. Kiemelte, hogy az óvoda a kisgyermekkor testi-lelki-szellemi fejlődés egyik legfontosabb helyszíne a családi közeg mellett. Az óvodásgyermek itt ismerkednek meg a társas élettel, és annak szabályaival. Sokan csak itt találkoznak a hasonló korban lévő gyermekekkel, így készülnek fel az általános iskolára is. Véleménye szerint a helyi óvodákban az óvodapedagógusok lelkülete, a gyerekekhez való viszonyulása is más. Az óvodákban tartott hittanórák, a közösen elmondott imádságok, a templomi szertartásokon való részvétel, a kisebb, óvodában elvégzett szertartások, úgy mint a gyerekek által készített gyertyák vagy adventi koszorúk megszentelése, hozzájárulnak a gyermeki értékek formálásához. Az óvodákba rendszeresen bejárnak a papok, egy papi személy megismerése sok-sok lehetőséget hordoz magában a vallásos lelkület kialakításához. Az egyházak arra törekszenek, hogy erőforrásuk mértéke szerint minél több vallásos intézményt, köztük óvodát is létesítsenek Kárpátalja területén. Az óvodai neveléssel elsősorban olyan szülőket szólítanak meg, akik hitben nevelik gyermekeiket. A nagyszülők, és a szülők példája mérvadó lehet a kisgyermek vallásos lelkületének kialakításában. A közös ima, és a Biblia olvasása, az Istenről való beszélgetés mindehhez hozzá tud járulni, ahogy mondani szoktuk: „*A gyermeket nem küldeni kell a templomba, hanem hozni!*” (Marosi István, 2023). Ezt születéstől kezdve, kell kialakítani, hogy a vallásos közeg minél természetesebb legyen a gyermek számára. Az otthon kialakult egyházi nevelés megerősítését és továbbfejlesztését célozzák meg a kárpátaljai görögkatolikus óvodák. Kárpátalján több egyházközségben is működik görögkatolikus óvoda. A kárpátaljai görögkatolikus egyház arra törekszik, hogy az egyházközség minden tagját a születésétől a haláláig végigkísérje az életben. Ennek pedig első lépése a keresztség felvétele, utána pedig a templomlátogatás, és a hitoktatás megkezdése minél fiatalabb korban. Az Ortutay-központ olyan hitoktatókat is alkalmaz, akik a beregszászi állami és magánóvodákban tartanak hittanórát, ezzel is hozzájárulva a kisgyerekek vallásos neveléséhez. Emellett elárulta, hogy a központ rendszeresen helyszínt biztosít a Beregszászi Magyar Görögkatolikus Esperesi Kerület Óvodaprogramjának képzési alkalmaihoz.

Levecsenkó Eleonóra, a kárpátaljai görögkatolikus óvodaprogram vezetője az óvodák társadalmi szerepét illetően kiemelte, hogy a létrehozott óvodák célja a keresztény hit alapjainak a megalapozása, a gyerekek nevelésén keresztül pedig a szülők bevonása is az egyházi közösségbe: *„A kárpátaljai görögkatolikus óvodákat, azzal a céllal hozták létre, hogy a gyerekek már óvodás korban megismerkedjenek az alapvető keresztény értékekkel. Régen ennek átadása nagyrészt a család feladata volt. A mostani világban ez egyre jobban kimarad, ami miatt még nagyobb szükség van az egyházi nevelésre és tanításra.* Elmondása alapján a görögkatolikus óvodák lényegében csak annyival térnek el az állami óvodáktól, hogy szem előtt tartják a keresztény oktatást és nevelést. Mindezt nem csupán a hittan órák keretein belül teszik, hanem az egész napos tevékenység során is: *„Azt szokták mondani legjobban példaadással lehet igazán nevelni”,* így ők is arra szokták kérni munkatársaikat, hogy lehetőség szerint gyakorló keresztények legyenek, a keresztény értékrendnek megfelelően végezzék munkájukat.

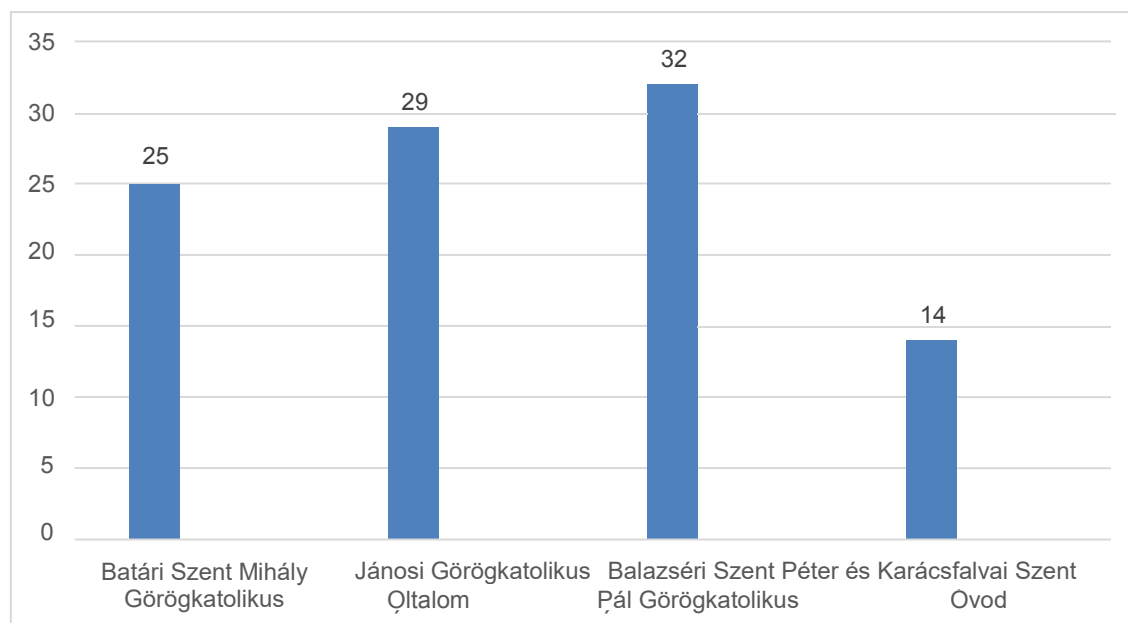
Az interjú során kiemelte, hogy nagyon jó lenne több egyházi óvodát létrehozni Kárpátalján, hiszen *„egy keresztény ember a jót képviseli, a jóért tesz, cselekedeteit a szeretet vezérli. Ebben a mostani világban erre van a legnagyobb szükség.”* Kiemelte, hogy ezek a célok Magyarország támogatásának köszönhetően tudnak megvalósulni.

Interjúk kutatásunk során szerettünk volna mélyebb betekintést nyerni az óvodák működésébe. Megtudtuk, hogy reggelente lelki percekkel kezdenek a gyerekek, ami általában egy rövid fohász, vagy ének. Napközben a megszokott foglalkozásokon vesznek részt, étkezések előtt és után imádkoznak. Heti kétszer van hittan óra, amit a lelkész szokott tartani, így ő is részt vesz az egyházi tanításban. Ha közel helyezkedik el a templom, akkor átmennek a templomba is a lelki vezető atyával. Évente két alkalommal szerepelnek a templomban a gyerekek, ez lehet anyák napja, Mikulás ünnepség, karácsony, vagy egyéb egyházi ünnep. Nem feltétel a görögkatolikus vallás gyakorlása, szívesen fogadnak más felekezethez tartozó gyerekeket is. Nagy többségben az óvodákba magyar gyerekek járnak, mivel ezek az óvodák magyar közösségekben működnek. Jelenleg a négy görögkatolikus óvodában 15 óvónő dolgozik. Az Ukrajnában kialakult háborús helyzet miatti elvándorlás következtében sajnos az óvodákban csökkent a gyermekek létszáma. A háborús helyzet miatt volt olyan időszak, amikor csak a Batári Szent Mihály Óvoda működött. A plusz teher rossz hatással van nevelőkre. Nehézséget jelent, hogy a folytonos légiriadók alkalmával óvóhelyre kell vinni a gyerekeket, viszont maximálisan próbálják nyugtatni őket, mivel a biztonságuk, és nyugalomuk a legfontosabb a számukra. Az egyházi óvodákban jelenleg nincsenek

elszállásolva menekültek, de Magyarország támogatásának köszönhetően az egyház is kap adományokat, ezekből a helyieken kívül a menekülteket is segítik. A külföldön tartózkodó óvodásokkal és szüleikkel tartják a kapcsolatot, a mai világban ezt könnyű megoldani. Különböző csoportjaik működnek a közösségi oldalakon, ahol a szülők tájékoztatják a gyerekek helyzetéről az óvodák vezetőségét. A háború kitörése utáni első pánikhullám és menekültáradat mérséklődését követően a görögkatolikus óvodák újból megnyitották kapuikat Kárpátalján.

Demkó Anikó, a görögkatolikus óvodaprogram egyik szervezője az interjú során kiemelte, hogy a görögkatolikus egyház Kárpátalján a rendszerváltás után kezdett újjáéledni, és ahogy haladt az idő, úgy építették fel a parókiákat, a templomokat, s szerették volna az oktatáson keresztül is terjeszteni a vallásosságot. Ennek nyomán létrejött a Karácsfalvai Sztójka Sándor Görögkatolikus Líceum, de célul tűzték ki a fiatalabb korosztályhoz tartozó gyermekeket bevonását is. Így jött az ötlet, hogy hozzanak létre görögkatolikus óvodákat Kárpátalja területén. Jelenleg négy óvodában összesen száz gyermek oktatását és nevelését biztosítják. Az eloszlásokat az alább ábra szemlélteti:

4. ábra: A kárpátaljai görögkatolikus óvodák tanulói létszáma (N=100)

Forrás: saját szerkesztés a Demkó Anikóval készült interjú adatai alapján

Az interjú során kiemelte, hogy az óvodák magyar tannyelvűek és elsősorban magyar anyanyelvű gyermekek számára jött létre, de ukrán anyanyelvű gyermekeket is szívesen fogadnak. A Jánosi, Balazséri, és Batári óvodákban öt óvodapedagógus dolgozik, a

Karácsonyban pedig kettő. A háború következtében a pedagógusok elvándorlása is problémát jelent a térségben.

Rákérdeztünk, hogy milyen különbség tapasztalható az egyházi és az állami óvodák funkciója között. Elmondása szerint a foglalkozásokban nincs nagy különbség, csupán ki vannak egészítve egyházi tanításokkal. Az óvodai napok lelki percekkel indulnak, bibliai sarok van kialakítva az óvodákban, és a köszönések is egyházi eredetűek „*Dicsőség Jézus Krisztusnak*”, „*Feltámadt Krisztus*”. Ha nagyobb egyházi ünnepek vannak, akkor a liturgia végére átviszik a gyermekeket. Később pedig a helyi pap parókus beszél a gyermekeknek az ünnepről. Az ilyen ünnepek megszervezése az óvodapedagógusok feladatkörébe tartozik. Az óvodai programhoz hozzátartozik, hogy minden évszakban kell rendezni egy tematikus napot, amibe a szülőket is bevonják. Ez bármilyen tematika köré épülhet, az óvodai munkatársakon múlik. A háborús helyzetre való tekintettel, jelenleg ezeket nem tudják megszervezni. A hosszútávú célok között szerepel egy elemi iskola létrehozása is, melynek segítségével az óvodától egészen a felsőoktatásig tudnák biztosítani az egyházi nevelésre fókuszáló oktatást.

Ablonci Alexandra, az óvodaprogram koordinátorával készített interjú során megtudtuk, hogy a középső és nagycsoportban az „*Isten szeret engem*” című óvodai hittankönyv tematikáját követték. Mivel ez egy római katolikus hittankönyv, kiegészítették a görögkatolikus tanításokkal. A kiscsoportban az általa kidolgozott tanmenet szerint folyik a hitoktatás valamennyi Kárpátalján működő görögkatolikus óvodában. A foglalkozásokon rendszerint bibliai történeteket dolgoztak fel a hitoktatók. Az egyházi óvodákban hetente egy hittan foglalkozást tartanak, hiszen az egész napi tevékenységeket áthatja a hitre nevelés, illetve minden nap reggeli után a gyerekek az óvónő vezetésével lelki percekben vehetnek részt, ezen alkalmakkor vallási tartalmú énekek, versek, szabad beszélgetések, imák, bibliai történetek kerülnek előtérbe. A görögkatolikus hitoktatást igénylő államilag fenntartott óvodákba hetente két alkalommal látogatnak el hittanfoglalkozásokat tartani. A foglalkozásokon kívül úgy az egyházi, mint az állami óvodákban a hitoktatók feladatai közé tartozik a tematikus napok szervezése is, amelyek nagyobb témakörök lezárására, elmélyítésére is alkalmasak. Évente néhány alkalommal az óvodapedagógusok felkészítik a gyerekeket egy kis műsorra, amelyet a templomban mutathattak be, ez általában karácsonyhoz és anyák napjához kötődik.

Elmondása alapján eddig 16 hitoktató vett részt a görögkatolikus óvodai programban. Volt aki több óvodában is tartott foglalkozást. A hitoktatók között az

óvodapedagógusokon kívül voltak papok, papnék és tanárok is. Álláspontja szerint a hitoktatók az általa gyűjtött segédanyagokból (énekek, szemléltetők, foglalkozás tervezet minták, feladatlapok, kifestők, papírbábok bibliai történetekhez, játékok, kézműves ötletek...), illetve a program keretén belül biztosított szakirodalom segítségével készülnek a foglalkozásokra. Az óvónők egy hónappal előre készítik el a foglalkozásterveket, amelyet ellenőrzésre továbbítanak számára. Ezen kívül Ablonci Alexandra feladatai közé tartozik, hogy ellenőrizze a hitoktatók megfelelő felkészültségét, módszereik alkalmasságát és azt, hogy a gyerekek életkora szerint állítsák össze a foglalkozás anyagát. Ennek oka, hogy nem csak óvodapedagógusok vannak a hitoktatók között. A hitoktatók évi két alkalommal szakmai napon vehetnek részt, ahol magyarországi görögkatolikus óvodákban dolgozó hitoktatók tartanak számukra előadást. Ezen kívül minden hitoktátónak átadják az általa összegyűjtött segédanyagokat és biztosítják számukra az óvodai hitoktatáshoz kapcsolódó könyveket is. Létrehoztak egy Facebook-csoportot, ahol megoszthatják egymással az ötleteiket. A Facebook csoport mellett kialakítottak egy weboldalt is, ahová folyamatosan töltöttek fel tartalmakat, amelyek jelentős segítséget nyújtottak a hitoktatók munkájához.

3.2.A kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi szerepe az intézményekben dolgozó óvodapedagógusok szemszögéből

Mivel a gyerekekkel a legtöbb időt az óvodákban dolgozó óvodapedagógusok töltik, arra is kíváncsiak voltunk, hogy ők gyakorló pedagógusokként milyenek látja a görögkatolikus óvodák társadalmi funkcióját. Továbbá azt is feltérképeztük, hogy miért választották az egyházi óvodákat munkahelyükként, miben látják másnak a görögkatolikus óvodákat az állami óvodáktól. Az interjúk során arra is választ kerestünk, hogy fontosnak tartják-e hogy Kárpátalján egyházi óvodák működjenek, s ha igen, miért. Az interjúkérdések között az is szerepelt, hogy részt vettek-e valamilyen továbbképzésen ahhoz, hogy egyházi nevelésben tudja részesíteni a gyerekeket. Kárpátalján mindegyik görögkatolikus óvodából készítettünk interjút 1-1 óvónővel.

A görögkatolikus óvodák óvónői egyetértettek abban, hogy az egyházi nevelés fontos társadalmi funkcióval bír. Véleményük szerint az egyházi nevelés korai megalapozása hozzájárul egy szeretetteljes, egymást elfogadó társadalom kialakításához: *„Egy vallási óvodában meg tanulják a gyerekek elfogadni egymást és úgy szeretni egymást, ahogyan vannak. Ezáltal meg tanulják a felnőtteket és egymást is tisztelni. Megtapasztalják azt, hogy milyen jó egy szeretetteljes környezetben élni, lenni,*

ezáltal a továbbiakban meg próbálják mindenhol, ahová elsodorja őket a sors, ugyanezt a szeretetteljes légkört kialakítani.” (Jánosi Oltalom Óvoda óvónője).

A megkérdezett óvónők azt is kiemelték, hogy az egyházi óvodák több lehetőséget kínálnak a gyerekek számára. A tudásátadás mellett kiemelt feladat a vallási nevelés, ami hozzájárul az erkölcsösség és az erényesség kialakításához: *„Az egyházi óvodában mindazonáltal, hogy a gyerekek ismereteket szereznek az őket körbevevő világról, különböző foglalkozások által, lehetőséget kapnak tudomást szerezni a hitvallásról, megismerkednek Istennel és a hozzá vezető úttal, s ezáltal nemcsak tudással gyarapodnak a gyerekek, hanem erényekre is szert tesznek. Mindez fontos szerepet játszik a jövőbeli társadalom alakításához.*” (Balazséri Reménység óvoda óvodapedagógusa).

A megkérdezett óvónők mindannyian vallásosak, rendszeresen járnak templomba, s fontos feladatuknak tartják, hogy a gyermekek és sok esetben a gyermekek családjai is általuk közelebb kerülnek Istenhez és az egyházhoz: *„Örülnék, ha még több görögkatolikus, vagy akár más vallású óvoda létrejönne, hogy a gyermekeket a megfelelő egyházi neveltetés érhesse, hiszen ott sok figyelmet fordítanak a hit fontosságára, és a vallásra. Az óvodapedagógusok minden nap lelki percek tartanak a gyermekeknek és ez által is közelebb viszik őket Istenhez.*” (Karácsfalvai Szent Mihály Görögkatolikus óvoda óvónője). Fontosnak tartják az egyházi nevelés megalapozását már kisgyermekkorban, s az emberi értékek kialakítását. Abban is egyet értettek, hogy a vallási nevelés hozzájárul az értékek őrzéséhez, a szokások, helyi tradíciók ápolásához.

A megkérdezett óvónők az egyházi nevelést illetően nem részesültek külön képzésben, hiszen az óvodapedagógusok lelki percek tartani, a hittan órákat pedig szakosodott hitoktató tartja. A Kárpátalján működő magyar görögkatolikus óvodaprogram keretében azonban gyakran szerveznek szakmai napokat, ahol megosztják egymás tapasztalatait: *„Ezek a napok alkalmával sokat tanulhatunk, fejlődhetünk, és ez által egyre jobban végezhetjük munkánkat.*” (Jánosi Oltalom Óvoda óvónője).

Az óvónők többnyire már rendelkeztek állami szektorból származó munkatapasztalattal. Véleményük szerint egy egyházi óvoda több téren is eltér az állami óvodáktól, leginkább a nevelés oktatás szempontjából: *„Egy egyházi óvodában több tudást adunk át a gyerekeknek, például a magyarságról, a magyarság szeretetéről, a magyar kultúráról és nem utolsósorban vallási témákról.*” (Batári Szent Mihály Görögkatolikus óvoda óvónője).

„Másképp telnek az egyházi óvodába a napok, mint egy államiba. Gondolok itt a reggeli lelki percekre, az étkezés előtti és utáni imákra, a lefekvés előtti imákra, és a különböző egyházi mesék, történetek olvasására és tanítására. A különböző egyházi ünnepek közös megélése is nagy hatással van a gyermekekre. (Jánosi Oltalom Óvoda óvónője).

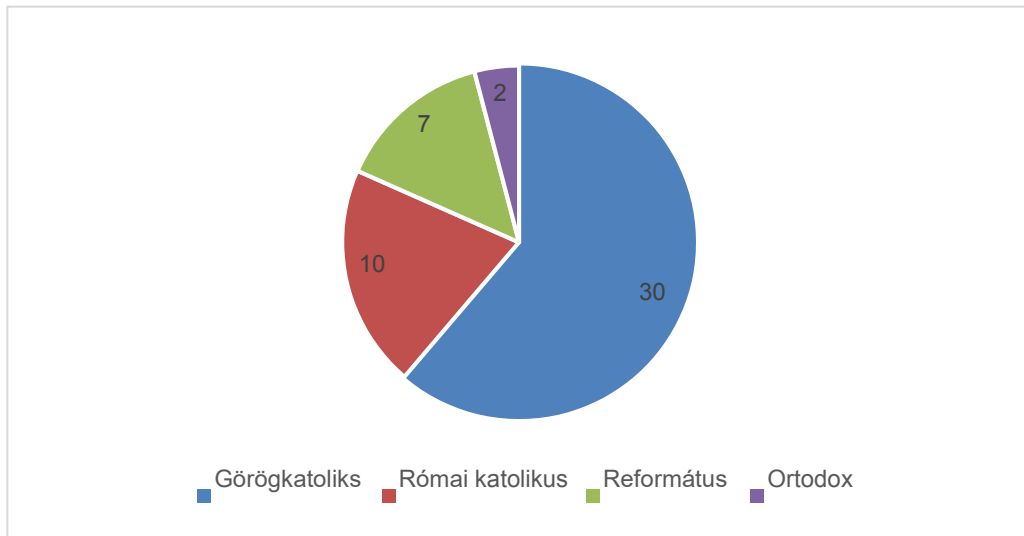
„Itt a gyerekek napirendjébe bele épül a mindennapi beszélgetés Jézusról lelki percek keretén belül is, valamit imádkoznak reggel, étkezések és lefekvés előtt is.” (Karácsfalvai Szent Mihály Görögkatolikus óvoda óvónője).

3.3.A kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi szerepe a szülők szemszögéből

Kérdőív segítségével felmértük, hogy a görögkatolikus óvodában tanuló gyerekek szülei hogyan vélekednek a felekezeti oktatási intézményekről, a görögkatolikus óvodák társadalmi szerepvállalásáról. A kérdőíves a Batári Szent Mihály Görögkatolikus Óvodában, a Jánosi Görögkatolikus Oltalom Óvodában, a Balazséri Szent Péter és Pál Görögkatolikus Óvodában, és a Karácsfalvai Szent Mihály Görögkatolikus Óvodában tanuló gyerekek szülei között végeztük. A kérdőíves vizsgálatot online formában, Google Űrlap felületen végeztünk, amelyet eljuttattam a fentebb felsorolt óvodákba. A görögkatolikus óvodaprogram vezetője engedélyt adott a kutatáshoz, s segítségével sikerült eljuttatni a kérdőívet mind a négy óvodába, és azon belül a szülői online csoportokba. A kérdőíves kutatás célja mindenekelőtt, hogy feltérképezzük, hogyan vélekednek a görögkatolikus óvodások szülei a vizsgált intézményekről, illetve hogyan állnak hozzá a görögkatolikus hitvalláshoz, mennyire képviselik azt. Továbbá célul tűztük ki azt is, hogy kiderítsük, megvannak-e elégedve az óvoda egyházi nevelésével és tanításával, továbbá rákérdeztünk, hogy mennyire tartják megfelelőnek ezeket az intézményeket a gyermekeik számára. A megkérdezett szülők közül összesen 49-en töltötték ki a kérdőívet, ez a szülői közösség felét jelenti. Közülük 11-en a batári óvodából, 12-en a karácsfalvai óvodából, 13-an a Balazséri óvodából, és 13-an a Jánosi óvodából töltötték ki. A kérdőívben nyílt és zárt kérdések egyaránt szerepeltek.

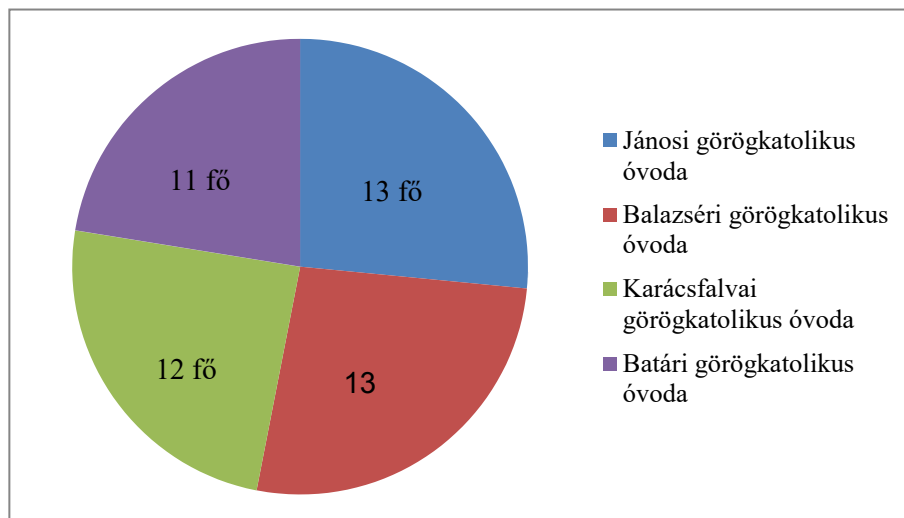
A kérdőíves kutatás igazolja, hogy az óvodák nem csupán a görögkatolikusok számára működtetik az óvodákat, hanem felekezettől függetlenül csatlakozhatnak a vizsgált intézményekbe. A válaszadók közül 30-an görögkatolikusak, 10-en reformátusok, heten római katolikusok, ketten pedig az ortodox vallást gyakorolják. Az eloszlásokat az alábbi ábra szemlélteti.

5. ábra: Vallási megoszlás a megkérdezett szülők körében (N=49).

Forrás: saját kutatás

A megkérdezettek közül 11 szülő gyermeke a Batári Szent Mihály Görögkatolikus óvodába jár, 12 a Karácsfalvai Szent Mihály Görögkatolikus óvodába, 13 a Balazséri Szent Péter és Pál Görögkatolikus óvodába, és 13 a Jánosi Oltalom Görögkatolikus óvodába. (6.ábra)

6. ábra: Kitöltők száma a görögkatolikus óvodákból (N=49).

Forrás: saját kutatás

Kérdőíves kutatásunk során feltérképeztük, hogy a szülők miért írták gyermekeiket egyházi óvodába? A megkérdezett szülők döntő többsége, 33 fő azért választotta a felekezeti oktatási intézményt, mert fontos számukra a vallási nevelés már kisgyermek-korban”. 13-an az „óvoda közel van a lakhelyünkhöz”, hárman pedig a „rokonok/barátok ajánlották” válaszlehetőséget jelölték. A válaszok alapján

kirajzolódik, hogy a szülők leginkább azért választják az egyházi óvodákat, mert fontos, hogy gyermekeiket már kisgyermekkoról vallási nevelésben részesítsék.

Kérdőíves kutatásunk során nyílt kérdéssel azt is feltérképeztük, hogy a szülők mit tapasztalnak, hogyan hat gyermekeikre az egyházi óvoda. A megkérdezett szülők elégedettek az óvodában zajló nevelési munkával, örülnek hogy vallásos légkör veszi körül gyermekeiket: *„A gyerek minden reggel örömmel indul el, és örömmel tér haza. Szereti az ott dolgozó embereket. A hitre nevelés átszővi óvodai életüket, mely naponta megnyilvánul az óvodai légkörben, a köszönési módban, a mindennapi meghitt percek során, a délutáni pihenés előtti mesékben, az étkezés előtti és utáni imádságban, ünnepeinkben, hagyományainkban.”* (8. válaszadó)

„Az Istenhez való hitét erősíti a gyermekemben.” (17. válaszadó)

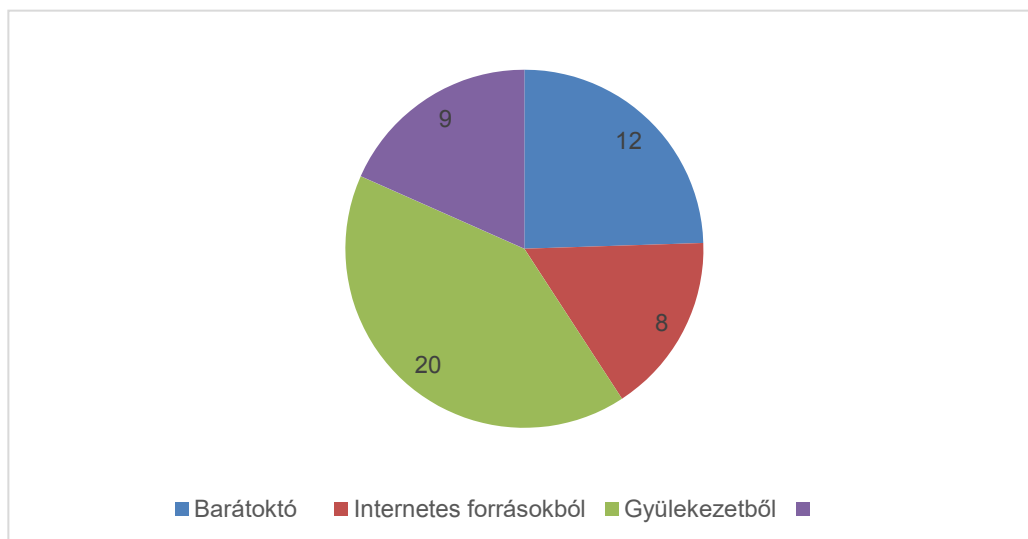
„Jó hatással van gyermekeimre, mivel egészen más nevelést kapnak az egyházi óvodában, mint egy állami oviban.” (42. válaszadó)

„Nagyon jó hatással van, hiszen így már fiatal kortól ismerkednek a vallásossággal, hallanak Istenről.”

A kapott válaszok alapján elmondható, hogy a szülők pozitívan értékelik a görögkatolikus óvodák működését, úgy vélik, a későbbiekben hasznosítani tudják majd az ott szerzett vallási alapokat.

Kérdőíves kutatásunk során felmértük, hogy a szülők honnan értesültek a görögkatolikus óvodákról. A megkérdezettek közül 12 szülőnek a barátok és az ismerősök ajánlották a lehetőséget. 8-an az interneten bukkantak rá, 20-an az egyházi gyülekezetben, kilencen pedig a paptól hallottak a görögkatolikus óvodákról. Ez az adat is bizonyítja, hogy a szülők többsége vallásos, gyakorolja hitét, s mindezt gyermeke számára is szeretné átadni.

7. ábra: Honnan értesült az óvoda lehetőségéről? (N=49)

Forrás: kérdőíves kutatás alapján saját szerkesztés.

Azt is megkérdeztük, hogy a szülőket körülvevő emberek, rokonok, szomszédok, ismerősök, gyerekei is görögkatolikus óvodába adták gyerekeiket. 32-en az igen, 17-en pedig a nem válaszlehetőséget választották. A megkérdezettek ismerősei, rokonai, szomszédai közül, többen döntöttek a görögkatolikus óvodák mellett, feltehetően a baráti körüknek is fontos a vallásosság. A kutatás során arra is választ kaptunk, hogy a több gyereket nevelő szülők a fiatalabb gyerekeket is egyház óvodában kívánja írni.

A megkérdezettek közül 38-an nagyon elégedettek, 11-en pedig elégedettek a görögkatolikus óvodák működésével, nevelési elveivel.

Csakúgy, mint az intézményvezetőket, koordinátorokat és óvónőket a szülőket is megkérdeztük arról, hogy miben tartják eltérőnek az egyházi óvodát az államtól, jobbnak találják-e a felekezeti nevelésű oktatási intézményt. A szülők egy része a testi nevelés és a tudásátadás előnyeit emelte ki: „Az egyházi intézményekben a pedagógusok lelkiismeretesebben végzik a munkájukat, és jobban oda figyelnek a gyermekek testi-lelki fejlődésükre.” (48. válaszadó). A megkérdezett szülők döntő többsége azonban az egyházi nevelés, a vallásosság miatt részesítette előnyben a görögkatolikus óvodákat:

- „Véleményem szerint azért jobb az egyházi óvoda, mint az állami mivel több figyelmet fordít a vallási nevelésre. És a vallás számomra nagyon fontos.” (5. válaszadó).

- „...Mert már óvodás korban érdemes elkezdni gyermekeink hitre nevelését.” (22. válaszadó)

- *„Ezekben az óvodákban, nem csak a testet és a szellemiséget fejlesztik, hanem, a lelki egyensúlyra is nagy hangsúlyt fektetnek.”* (8. válaszadó).

- *„Az életünkben a mindennapokban is fontos számunkra a vallásos értékrend, emiatt fontos egy ilyen szellemiségben nevelő óvoda.”* (29. válaszadó).

- *„Mindamellet, hogy a gyerekek megtanulják az alapot, amit állami óvodában is kapnak, jobban odafigyelnek a gyermeki hitoktatásra is, így a gyermekem mindamellet az Istent is megismerheti.”* (37. válaszadó).

- *„Több időt fordítanak a hit oktatására az egyházi óvodákban, mint az államiban, hiszen az állami óvodákban hetente, vagy kéthetente van csak hittan foglalkozás, az egyházi óvodában pedig minden nap találkozhat a gyermek Isten szavával.”* (31. válaszadó).

- *„Azért jobb, mert általa a gyerekek már egész kicsi korban elsajátítják az imákat, énekeket, meg szeretnek gyülekezetbe járni.”* (1. válaszadó).

- *„Isten szeretetére nevelik.”* (41. válaszadó).

- *„Jók a dolgozók és sokat hallanak Istenről.”* (18. válaszadó).

A válaszok alapján jól kirajzolódik, hogy a megkérdezett szülők azért tartják jobbnak az egyházi intézményeket, mert ezekben az óvodákban több időt fordítanak, arra hogy megismertessék a gyermekekkel az egyházi ünnepeket, szokásokat sokat találkoznak a gyermekek Isten szavaival, igéivel, egyházi meséket, történeteket hallgatnak, s ez által több időt fordítanak az egyházi nevelésre.

A további terveket illetően megkérdeztük, hogy milyen fenntartású iskolába szeretnék írni gyermeküket. 25-en egyházi, és 24-en állami iskolákat jelölték. Ez arra enged következtetni, hogy jelenleg átalakulás alatt áll a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolahálózat. Jelen pillanatban nincs olyan görögkatolikus iskola, ahol elemi osztályban is oktatnának. A megkérdezettek fele azonban az elemi oktatást követően ismét görögkatolikus iskolába íratná gyermekét. Ennek okai a következők:

- *„Én is egyházi iskolában tanultam ezért szeretném őt is beadni egybe”* (2. válaszadó).

- *„Mert szeretném, ha továbbra is úgy nevelkedne, mint ahogy az óvodában már elkezdődött. És Istennel az életben élne életet”* (15. válaszadó).

- *„Amit az óvodában és otthon kap a gyermek, azt iskolás korban is jó, ha továbbvisz és meg tudja őrizni”* (24. válaszadó).

- *„Szeretném, hogy a hit ne tűnjön el a gyermekem életéből”* (8. válaszadó).

- „Szeretném, hogy a közeljövőben továbbra is közel érezze magát Istenhez és ne hanyagolja majd el” (21. válaszadó).

- „Hogy maradjon Isten közelében” (17. válaszadó).

A szülők válaszaiból jól kirajzolódik, hogy elsősorban a vallási nevelés fontossága miatt járatták a gyermekeiket a Kárpátalján működő görögkatolikus óvodákba. A vallási nevelés hozzájárul, hogy gyermekeik a társadalom hasznos tagjává váljanak. A szülők véleménye szerint az egyházi nevelés ahhoz is hozzájárul, hogy gyermekeik az iskolában könnyebben beilleszkedjenek tanulótársai közé.

A kapott válaszok alapján választ kaptunk azon kutatási kérdéseinkre, hogy mi motiválta őket az intézményválasztásban. A beérkezett válaszok alapján elmondhatjuk, hogy a szülőknek fontos a hit, és a hit általi nevelés. Azért adták egyházi intézménybe gyermekeiket, hogy már kis korban részesüljenek a megfelelő nevelésben, és hogy megismerkedjenek Istennel, és a tanításaival. A válaszadók döntő többsége számára fontos, hogy a gyermekek már fiatal korban megkapják a megfelelő egyházi nevelést, és tanítást. Véleményük szerint már óvodás korban fontos elkezdni a vallási nevelést, ugyanis még kis korban a gyermekek sokkal fogékonyabbak, és nyitottabbak az új dolgok megismerése felé, ezáltal minél hamarabb elkezdik, tanítani őket, annál jobban fogják szeretni és tisztelni azt, amiben felnőnek. A szülők által megfogalmazott mondatokból kivehető, hogy jónak tartják ezeket az intézményeket. Nagy részük görögkatolikus elemi óvoda létrehozására is igényt tartana. A programvezetők kiemelték, hogy a görögkatolikus egyház jelenleg is arra törekszik, hogy a működő egyházi óvodák mellett olyan egyházi iskolák is működjenek, amelyek már első osztálytól egészen a főiskolás korosztályig egyházi neveltetésű.

ÖSSZEGZÉS

A szakdolgozat a *Kárpátaljai Görögkatolikus óvodák társadalmi funkciója* címet viseli. Interjúk alapján megvizsgáltam a görögkatolikus egyház által folytatott tevékenységeket a Kárpátalján működő görögkatolikus óvodákban, valamint a gyermekek vallásra való nevelését, és tanítását. Már óvodáskorban fontos odafigyelni a gyerekek oktatására és nevelésére. Ebben a korban nagyon fogékonyak a gyermekek, így szinte minden megragad bennük, ami érdekes számukra. Megfelelő képességekkel könnyedén megtaníthatjuk nekik az egyház tanítását, vagy éppen azt, amit egy vallásos óvodában elvárnak tőlünk.

Jelen munka első részében a szakirodalmi feldolgozásból kívántunk képet nyújtani az egyházi oktatás fontosságára. Kárpátalján élő óvodapedagógusnak tudomást kell szereznie az egyházi nevelésről is, mivel egyre nagyobb ütemben bővülnek Kárpátalján az egyházi óvodák. Minden pedagógusnak ismernie kell az egyházi nevelés fontosságát, ugyanis fontos nevelési cél minden oktatási intézményben. Átfogó képet adunk a kárpátaljai görögkatolikus óvodák működésébe, céljaiba, a tanítási és nevelési folyamatokba. A munka megírása során arra törekedtünk, hogy betekintést adjunk a Kárpátalján újonnan kialakított görögkatolikus óvodák működésébe és rávilágítsunk az egyházi óvodák kisebbségi létben betöltött szerepére. Mindezt három aspektusból végeztük: interjúk segítségével bemutatjuk a kárpátaljai görögkatolikus óvodák társadalmi szerepét az óvodaprogram vezetői, koordinátorai, valamint az óvodákban dolgozó pedagógusok szemszögéből. Kérdőíves kutatásunk segítségével a szülők véleményét figyelembe véve fogalmaztuk meg a vizsgált intézmények funkcióit.

Összefoglalva az intézmény- és programvezetők, az óvodapedagógusok és a szülők nézőpontját, elmondhatjuk, hogy a kárpátaljai magyar tannyelvű görögkatolikus óvodák fő célja, hogy keresztény szellemiséget alakítsanak ki, Istenszeretetre neveljék a gyermekeket, s megalapozzák a görögkatolikus világgépet. Az egyházi nevelés korai megalapozása hozzájárul egy szeretetteljes, egymást elfogadó társadalom kialakításához. Mindemellett kiemelten fontos az egymás tiszteletére való nevelés, a tudás iránti vágy megalapozása. Mind a pedagógusok, mind a szülők válaszaiból kitűnik, hogy az egyházi nevelés mellett nagy hangsúlyt fektetnek a helyi tradíciók ápolására. Egy kisebbségi közösségben fontos társadalmi funkció a keresztény értékek mellett a hagyományőrzés, a kultúraátadás. Az óvodák számára fontos, hogy a növendékek megismerjék az élet értékeit és meg is tudják becsülni azokat. Az Ukrajnában kialakult háborús helyzet következtében még nagyobb az egyházi oktatási

intézmények társadalmi szerepvállalása. A háború idézte migrációs hullám megnehezítette az óvodák működését, azonban a társadalmi funkcióik még inkább felértékelődtek. A megnehezedett helyzetben, mind a gyerekek, mind a szülők számára még nagyobb szükség van a hitre, a keresztény szellemiségre.

РЕЗЮМЕ

Моя дипломна робота має назву «Соціальна функція закарпатських греко-католицьких дитячих садків». Відповіді на свої дослідницькі запитання я отримала під час написання роботи. На основі інтерв'ю я дослідила діяльність Греко-Католицької Церкви в греко-католицьких дитячих садках, що діють на Закарпатті, а також релігійне виховання та навчання дітей.

Навчання та виховання дітей важливо приділяти увагу вже в дитячому садку. У цьому віці діти дуже сприйнятливі, тому практично все, що їм цікаво, закріплюється в них. Маючи відповідні навички, ми можемо легко навчити їх вченню церкви або тому, чого від нас очікують у релігійному дитячому садку.

У першій частині своєї дипломної роботи я хотів представити важливість церковної освіти в греко-католицьких дитячих садках, зосередившись на території Закарпаття, з огляду літератури. Я вважаю, що вихователь дитячого садка, який проживає на Закарпатті, також повинен вивчати церковну освіту, адже кількість церковних дитсадків на Закарпатті зростає все більшими темпами. У ході своєї роботи я прагнула ознайомитися з новоствореними греко-католицькими дитячими садками на Закарпатті.

У третій, тобто дослідницькій, частині моєї дипломної роботи я дізналася про зміни в інституціях і отримала нові знання. За допомогою анкети я ознайомила з роботою, цілями, навчанням і вихованням греко-католицьких дитсадків через погляди батьків. За результатами дослідження я можу сказати, що отримала відповіді на три мої дослідницькі питання.

Церковна освіта відіграє особливо важливу роль для батьків. Перевірила конфесію дітей, які відвідують греко-католицькі садочки, та їхніх батьків. З відповідей з'ясувалося, що церковний заклад відвідують не лише діти греко-католицького віросповідання, тут раді дітям та сім'ям, які бажають потрапити незалежно від віросповідання. Завдяки розслідуванню було підтверджено, що є діти, які належать до інших релігій. Батьки одностойно позитивно оцінили роботу греко-католицьких дитсадків на Закарпатті.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Botlik József (1997): *Hármas kereszt alatt. Görög katolikusok Kárpátalján az ungvári uniótól napjainkig(1646-1997)*. Hatodik Síp Alapítvány – Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.

Fagossy Judit (2002): *A katekéták kézikönyve*. Budapest, Szent István Kiadó.

Fedinec Csilla – Vehes Mikola (2010):*Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra*. Budapest Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete.

Fedinec Csilla (1999): *Fejezetek a kárpátaljai magyar közoktatás történetéből*. (1938-1939). Budapest, Nemzetközi Hungarológiai Központ.

Fedinec Csilla (2008): A kárpátaljai magyar kisebbség helyzetének változásai Ukrajnában. In: *Kisebbségi magyar közösségek a 20.században*. Budapest, MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 346-353.

Fodorné Nagy Sarolta (1996): *A katechézis kommunikációs problémái*. Budapest, Kálvin Kiadó.

Molnár Ferenc (2017): A görögkatolikus egyház helyzete Kárpátalján a Beregszászi Magyar Esperesi Kerület példáján. In: *Szellem és Tudomány*. 215–237.

Pilipkó Erzsébet (2010): Identitásés hit. A kárpátaljai magyar görögkatolikusok identifikációs útjai. Ungvár-Budapest, Intermix kiadó.

Tarjányi Zoltán (2000): *Kateketika I. A hitoktatás elmélete és története*. Budapest, Szent István Társulat.

Tóth Ottóné (2017): *Örömhírvétel görögkatolikus óvoda pedagógiai program*. Sárospatak.

Adatközlők:

Marosi István az Ortutay Központ vezetője, görögkatolikus parókus.

Levcsenkó Eleonóra a Kárpátaljai görögkatolikus óvodaprogram vezetője.

Demkó Anikó a görögkatolikus óvoda program egyik szervezője.

Ablonci Alexandra a görögkatolikus óvodaprogram koordinátora.

Hivatkozott dokumentumok, sajtóforrások:

Kárpátalja.ma, kárpátaljai magyar hírportál
honlapja:

<https://karpatalja.ma/karpatalja/oktatas/ovodaatado-unnepseg-karacsfalvan/> [Letöltés ideje: 2022. március 24.] Óvodaátadó ünnepség Karácsfalván.

Magyar Kúrir, Katolikus Hírportál
Honlapja: www.magyarkurir.hu/hirek/magyar-gorogkatolikus-ovoda-epul-karpataljan [Letöltés ideje: 2022. március 24.] Magyar görögkatolikus óvoda épül Kárpátalján.

Óvoda.gknet hírportál: <http://ovoda.gknet.org/index.php> [Letöltés ideje: 2022. április 26.]

Balazséri Szent Péter és Pál Görögkatolikus óvoda
bemutakozása:
<http://ovoda.gknet.org/index.php/ovodaink/balazser/bemutakozas/140-a-balazseri-szent-peter-es-pal-goeroegkatolikus-ovoda-bemutakozasa> [Letöltés ideje: 2022. április 16.]

Kárpátalja hetilap honlapja: <https://karpataljalap.net/2016/07/06/magyar-gorogkatolikus-ovodat-avatott-fel-soltesz-miklos-allamtitkar-karpataljan> [Letöltés ideje: 2022. március.14.] Magyar görögkatolikus óvodát avatott fel Soltész Miklós államtitkár Kárpátalján

Kárpátalja hetilap honlapja: <https://karpataljalap.net/2017/06/14/felujitasra-kerult-batari-gorogkatolikus-ovoda?fbclid=IwAR3SwaFM67r-EgU0cTsQCXL-mpjeM3CoeDogMunx9HZ5bpMY0I9fbpcdC8> [Letöltés ideje 2022. március 28.] Felújításra került a batári görögkatolikus óvoda.

Ім'я користувача:
Ілдіко Гребя

Дата перевірки:
16.05.2023 12:57:56 CEST

Дата звіту:
16.05.2023 14:45:15 CEST

ID перевірки:
1015111400

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011752

Назва документа: **Komlóssy Bianka**

Кількість сторінок: **47** Кількість слів: **10581** Кількість символів: **85051** Розмір файлу: **1.31 MB** ID файлу: **1014794194**

5.67% Схожість

Найбільша схожість: **2.45%** з Інтернет-джерелом (<https://atti.uni-miskolc.hu/docs/kulonszam.pdf>)

5.67% Джерела з Інтернету

160

Сторінка 49

Не знайдено джерел з Бібліотеки

4.5% Цитат

Цитати

20

Сторінка 50

Не знайдено жодних посилань

8.21% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

1.25% Вилучення з Інтернету

94

Сторінка 51

8.2% Вилученого тексту з Бібліотеки

121

Сторінка 51

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

11